

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi

Kandidatuppsats

Framingeffekter och bias i brottsbedömningar:

en vinjettstudie om hur positiv och negativ framing påverkar bedömning av skuld

Framing effects and bias in the perception of crime:

A vignette study on the effects of positive and negative framing on perceptions of guilt

Beatrice Johansson, Olivia Hjelte & Astrid Nilsson Roos

Kandidatuppsats HT 22

Handledare: Mats Dahl

Abstract

This study has the purpose to investigate how individuals' perception of crime, victimhood and guilt is influenced by framing effects and cognitive bias. The paper set out to evaluate these effects through the theories of ideal victims, victim blaming and just world theory. The study's two hypotheses were therefore that (1) a positive framing and a less ideal victim of the crime scenario would lead to a more favorable evaluation of the perpetrator's action and vice versa, and (2) that different gender constellations would result in different extents of framing effect due to prejudices regarding ideal victims and gender bias. With that said, in order to examine the effects of framing, gender bias, and ideal victimhood on individuals' evaluations of criminal offenses, a vignette study of mixed design was conducted. By having 215 participants, recruited through social media, read two vignettes describing a fictional assault scenario and then respond to a survey about the vignettes, we measured assessments, memory aspects, and estimation of guilt in the specific scenario. There were a total of eight possible vignettes, four with positive framing and four with negative framing, in which the gender composition of the perpetrator and victim varied. The results of the study were analyzed both qualitatively and quantitatively, through Chi²-tests, variance analysis and thematic analysis. The study results show that there is a main effect of framing as well as variance regarding the gender compositions, which show support for the hypotheses and falls in line with previous research.

Keywords: framing effects, ideal victims, cognitive biases, gender biases

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka hur individers uppfattning om brott, offerskap och skuld påverkas av framings effekter och kognitiva bias. Uppsatsen syftade till att utvärdera dessa effekter med avstamp i teorier om idealiska offer, victim blaming och just world theory. Studiens två hypoteser var följaktligen att (1) en positiv framing samt ett mindre idealt offer av brottsscenario skulle leda till en mer fördelaktig värdering av gärningspersonens handling och tvärtom, samt att (2) olika könskonstellationer skulle resultera i olika utsträckning av framings effekt på grund av fördomar angående ideala offer och könsbias. Med det sagt, för att undersöka effekterna av inramning, genusbias och idealt offerskap på individers bedömningar av brott, genomfördes en vinjettstudie av blandad design. Genom att låta 215 deltagare, rekryterade via sociala medier, läsa två vinjetter som beskriver ett fiktivt brottscenario och sedan svara på en enkät om vinjetterna, mättes deltagarnas värderingar, minnen och bedömningar av skuld i de specifika scenariona. Det fanns totalt åtta möjliga vinjetter, fyra med positiv framing och fyra med negativ framing, där könskonstellationen på gärningspersonen och offret varierade. Resultaten av studien analyserades både kvalitativt och kvantitativt, genom Chi²-test, variansanalys och tematisk analys. Studieresultaten visar att det finns en huvudeffekt av inramning samt varians vad gäller könskonstellationerna vilket visar stöd för hypoteserna och faller i linje med tidigare forskning.

Nyckelord: framings effekter, ideala offer, kognitiva bias, könsbias

Framingeffekter i brottsframställningar

Det rådande samhällsklimatet har ett stort fokus på brottslighet. Diskussionen kring brottsoffer och brottsutsatthet upplevs som relevant och uppmärksammas än någonsin, under 2022 genomfördes 63 dödsskjutningar i Sverige (Lapidus, 2022). Den potentiella risken att viktimiseras och utstättas för ett brott har alltid existerat, men i dagens samhällsklimat har kriminalitet och brott fått ökad politisk uppmärksamhet och engagemang. 2020 misstänktes 2330 personer per 100 000 invånare för ett brott i Sverige, en ökning från 2019 med 5% (Brottsförebygganderådet, u.å.). Således blir det naturligt att fundera över hur brottslighet och risken för att bli utsatt för ett brott uppfattas i samhället – men även hur den upplevs för den enskilda individen.

De beslut som vi människor dagligen fattar är speglade och beroende av hur informationen vi grundar beslutet på presenteras som positivt eller negativt, en så kallad framingeffekt (Kahneman & Tversky, 1979). Följaktligen är människans beslutsfattningsförmåga enbart inte så rationell som individen gärna vill tro. Den utopiska tanken att beslut är välgrundade, noggrant avvägda och den ultimata lösningen är oftast lång ifrån verkligheten. Istället speglas våra beslut av kognitiva bias, heuristiker och framing effekter (Kahneman & Tversky, 1979).

Medvetenhet om bias och framing är fundamentalt som skydd för att motverka inflytandet som det har på människans beslutsfattning. I den valda kontexten, som anknyter till rättsväsendet blir detta högaktuellt, främst eftersom de beslut som dagligen fattas i våra rättsalor får konsekvenser som påverkar individens hela framtid. Den dom som att avgör individens skuld kan drabbas av rättens utsatthet för framing effekter och således sakna den objektiva bedömning som rättsväsendet ska upprätthålla. Risk för kognitiva fallgropar kan följlaktligen leda till inkorrekta värderingar, beslut och uppfattningar (Salet, 2017). Baserat på denna grundläggande information om vad som påverkar individens beslut vill vi studera utsattheten för icke-rationella beslutsgrunder närmare. Studien ämnar således att undersöka hur upplevd skyldighet varierar för en gärningsperson beroende på hur den kriminella handlingen framställs i text. Eftersom ökad medvetenhet om att hur materialet presenteras påverkar våra värderingar och bedömningar blir vitalt i ett rättskontext, ämnar därmed denna uppsats att undersöka om hur skuld värderas påverkas av framing effekter.

Framing som fenomen

Den ursprungliga teorin om framingeffekt introducerades av Tversky och Kahneman (1979) och handlar ursprungligen om hur individen förhåller sig till ekonomiska vinster och förluster. Enligt Tversky & Kahneman (1979) väljer människan sannolika förluster framför

säkra förluster när hen står inför riskfyllda beslut, baserat på den så kallade prospect theory som säger att förluster uppfattas som mer betydelsefulla än vinster. Ett koncept som ofta hänvisas till som "loss, gain theory" och är ett fundament inom den tidiga framingeffekt forskningen Kahneman och Tversky, 1979. Människor blir också mer försiktiga när de utsätts för en negativ framing, medan de tar mer risker och fattar djärvare beslut under en positiv framing. Framing kan betraktas som en "kognitiv genväg" och är en omedveten process som individen själv sällan är medveten om. Det betyder att individers beslut och val mellan olika saker kan starkt påverkas beroende på hur alternativen formuleras och baserat på den enskilda individens personliga föreställningar (Kahneman & Tversky, 1979). Framing har studerats under längre tid - där flera typer av framing har vuxit fram ur Kahnemans och Tverskys initiala koncept. Att studera hur framing är aktuellt vid människors beslutsförmåga har därmed varit ett fokus inom vetenskapen, i alla möjliga olika situationer, omständigheter och sammanhang. Ett annat exempel på framing är enligt den sociala teorin av Goffman (2000), där framing presenterades som en kognitiv och social process som människor stöter på dagligen, eftersom de förlitar sig på sina egna mentala tolkningar för att förstå och navigera i sin omgivning. I sin teori argumenterade Goffman (2000) för att människor använder ramar för att ge mening åt olika händelser och för att fördela ansvar och skyldighet i sociala situationer. Vidare menar Goffman (2000) att framing påverkar hur vi uppfattar världen och hur vi fattar beslut. Genom att använda olika ramar kan människor sortera in och tolka händelser på olika sätt, vilket kan leda till olika slutsatser och åtgärder. En viktig aspekt av framing är att det kan få oss att prioritera viss information över annan, vilket kan ha stor inverkan på våra bedömningar och beslut (Goffman, 2000).

Vidare kan framingeffekter även skilja sig åt beroende på den kontext som de konstruerades i och det syfte som driver processen då hur en händelse framställs och hur material presenteras påverkar individens perception av händelseförloppet. Detta fenomen benämns som attribute framing. Klassiska exempel på attribute framingeffekter i olika kontexter är Loftus och Palmer (1974) samt Levin och Gaeth (1988). Loftus och Palmer (1974) undersökte hur valet av ord som beskrev en bilrock påverkar deltagarnas bedömning av hastigheten. Trots att hastigheten var konstant över alla betingelser, visade studien att det fanns variation i upplevd hastighet beroende på vilket ord som beskrev krocken. Vidare visade studien även att när deltagarna tillfrågades om det fanns glassplitter på olycksplatsen så resulterade en allvarligare attribute framing i felaktiga svar - därmed att de rapporterade att det fanns glassplitter på olycksplatsen, trots att det var fel (Loftus & Palmer, 1974). Resultatet visade hur både minne och associationer påverkades av ordvalet.

Ytterligare ett exempel på hur attribute framing kan uttryckas, är Levin och Gaeths (1988) studie om deltagarnas inställning och sannolikhet att köpa kött beroende på hur de beskrevs. Antingen benämndes köttet som "75% lean" eller som "25% fat", där den faktiska fetthalten är samma oavsett positiv eller negativ attribute framing. Levin och Gaeth (1988) påvisade en preferens för det kött som beskrevs som "lean" eftersom deltagaren antog att det var mer hälsosamt än det kött som rubriceras med "25% fat". Beskrivningen av något som alltså faktiskt är samma sak, påverkade hur deltagaren värderade föremålet i fråga (Levin & Gaeth, 1988). Enligt Levin och Gaeth (1988) så aktiverades gynnsamma associationer vid introduktion av positiv attribute framing, samtidigt som den kognitiva processen vid negativ framing istället aktiverar negativa associationer hos människan (Levin & Gaeth, 1988). Dessa känsloladdade föreställningar präglar då individens inställning och följaktligen skapas en preferens för det alternativ som anses vara mest gynnsamt (Carter & Blair, 2000). Ytterligare studier kring framingeffekter är Kreiner och Gamliel (2019) som konstruerade tre experiment med scenarion, vilket inkluderade scenarion som antingen innehöll positiva eller negativa beskrivningar. Exempelvis så beskrevs framgång i en situation antingen med positiv framing, där situationen beskrevs som att 65% blev godkända eller att de inte misslyckades. Eller så beskrevs situationen med en negativ framing, då att "35% klarade inte" eller "35% misslyckades". Alla experiment i studien visade på en signifikant effekt när det gällde betydelsen av utfall i våldshändelser, men det fanns också en svagare effekt för deskriptorvalensen. Deskriptorvalensen är den grad till vilken ord som används för att beskriva händelsen, till exempel "misshandel" eller "våldtäkt", faktiskt är en egenskap hos händelsen i sig. Resultaten tydde på att betydelsen av utfall, det vill säga hur händelsen påverkade offer och förövare, var en starkare faktor än deskriptorvalensen i individers bedömningar av våldshändelser. Detta innebär att det var viktigare hur händelsen påverkade personerna involverade än vilket ord som användes för att beskriva händelsen, och att positiv framing av resultatet eller konsekvenserna av händelsen hade ett starkare inflytande på individernas bedömning (Kreiner & Gamliel, 2019).

Framing i rättssystemet

För möjlighet till granskning av positiva och negativa bedömningar i relation till rättvisa, genomförde Sabbagh och Schmidt (1998) en studie som uppmärksammade den kognitiva processen vid bedömningar av social rättvisa. Studien presenterade deltagarna för hypotetiska scenarion med varierade i social kontext. Efter att ha läst scenariot ombads deltagarna sedan att utvärdera sin subjektiva upplevelse av rättvisa utifrån kriterier såsom jämlikhet och jämställdhet. Resultatet visade att deltagarna uppvisade starka reaktioner om ett

beslut innefattade negativa konsekvenser. Detta resulterade i en större emotionell inverkan på deltagarna, som lade en större vikt vid negativa upplevelser. Exempelvis demonstrerades mindre favorisering inom grupper ifall gruppen blev tilldelade negativa beskrivningar, vilket skiljer sig från betingelsen av positiva resultat. Resultatet påvisade följaktligen att förväntan av nederlag eller förlust kunde resultera i en utebliven social interaktion, medan förväntningar på en positiv belöning istället kunde motivera och förbättra sociala interaktioner (Sabbagh & Schmidt, 1998).

Konsekvenserna av framingeffekter när de uppstår i officiella sammanhang har studerats noggrant av forskare. Flertalet studier har visat hur framingeffekter förekommer både implicit och explicit i sammanhang inom polisväsendet, rättssystemet och media, där diskriminering och fördomar har gett uttryck och påverkat viktiga beslut (Drakulich & Kirk, 2016; Garnier-Dykstra & Wilson, 2019; Dunbar, 2022). Dessa studier har genomförts för att belysa problemet som framingeffekter kan resultera i, speciellt i rättssystemet där allt från jurister och myndighetspersoner till lagstiftare omedvetet kan hamna i dessa kognitiva fallgropar.

Konsekvenserna av framingeffekter och deras inverkan på bedömning studerades av Sood (2019). Studien undersökte hur personer som saknar specifik expertis, såsom jurymedlemmar i USA, kan påverkas när de ska fatta beslut inom rättssystemet. Sood uppmärksammade att tidigare studier har visat att expertis kan motverka effekten av framing och bias, men de flesta individer som sitter i en jury har inte denna kunskap, vilket ökar risken för att de ska påverkas av kognitiva bias. Studien fokuserade därmed på hur lekmannabeslutsfattare utan juridisk utbildning sannolikt skulle utföra den kognitivt utmanande uppgiften att fatta rättsliga beslut. Resultaten visade att det finns en stor skillnad mellan hur lagar och deras definitioner av brott uppfattas av civila jämfört med vad som anses olagligt och tillräckligt för att bli dömd (Sood, 2019).

Hur expertis kan fungera som ett skydd mot framingeffekter undersöktes även av Ask och Granhag (2005). Författarna utförde två experiment där kognitiva bias studerades i en polisiär kontext; där man jämförde en grupp poliser och en grupp studenter i deras förmåga att bedöma skuld utifrån bevisning av ett mordfall. Den bevisning som deltagarna tog del av manipulerades, då bakgrundsinformation som antydde att den huvudmisstänkte hade ett svartsjuka-motiv delgavs, eller att det kunde finnas en alternativ gärningsman. Resultatet visade att studenterna påverkades av en framing-effekt då den huvudmisstänkte endast blev skuldbelagd om de blev informerade om det potentiella motivet, medan poliserna tillskrev skuld oavsett motiv eller inte. Detta påvisade därmed att poliserna var mindre känsliga för

alternativa tolkningar. (Ask & Granhag, 2005). Vidare noterade Ask och Granhag (2005) även hur polisernas behov av ett ”cognitive closure” påverkade deras uppfattning om bevisstyrkan, då de mer sällan erkände eller uppmärksammade inkonsekvenser i bevisningen när ett potentiellt motiv var inkluderat – men att de var mer benägna att uppmärksamma det när de blev medvetna om en annan potentiell gärningsman. Det som visades i denna studie var hur både framing-effekten och bias kan inverka oberoende på vem man är som person, även om det kan ta uttryck på olika sätt beroende på vilken bakgrund, expertis eller omständigheter som föreligger (Ask & Granhag, 2005).

Felaktiga och inkorrekta beslut inom rättssystemet som påverkats av framing har vidare studerats utifrån polisers förmåga att utreda och rekonstruera brott. Salet (2017) publicerade en fallstudie där holländska poliser utredde fyra olika fall. Studien utfördes som en respons till de felaktiga domslut och domar som uppmärksammats i medier, och belyste hur framing kan leda till allvarliga och livsförändrande konsekvenser. I studien undersöktes hur poliser rekonstruerar brott och deras konfidens till rekonstruktionen påverkades, och hur rekonstruktionen kom att styra riktningen på utredningen. Salet (2017) tog en teoretisk ansats i Erving Goffmans framing teori, där framing anses vara individens sätt att se på världen och när hen bemöts av motstridig information så kan detta perspektiv av världen förändras.

Författaren använder fallstudier som metod för att generera analytiska resultat, och för att se hur individers bedömningar och beslut kan komma att påverkas av tillkommande information, såsom Goffmans teori föreslår. Resultatet visade hur polisutredningar ofta följer en process i fyra steg; början av utredningen, tolkning av bevisen, riktning av frågor och slutligen handling. I utredningsprocessen blir det följaktligen möjligt att observera hur framing och ”reframing” sker under interaktionerna mellan medlemmarna i utredningsgruppen, vilket det teoretiska perspektivet gav mycket insyn angående och var mycket användbart för att förstå denna process. Sakliga aspekter av brottsutredning och även sociala aspekter blir därmed påverkade av framing enligt Goffmans perspektiv. (Salet, 2017). Vidare visade även resultatet hur när poliser påbörjar denna process så är det svårare för dem att byta riktning och att inte falla in i gamla mönster då de alla har liknande expertis och erfarenheter – och därmed samma ”frame”, enligt Goffmans teori. Det blev även tydligt att framing i polisutredningen kan ta två olika former; dels i rubriceringen av själva brottet i utredningen och sedan i rekonstruktionen av brottet. (Salet, 2017)

Kognitiva bias

Paulus et al. (2022) studerar de välkända faktumet inom psykologin att kognitiva bias påverkar människans beslutsfattningsförmåga. Detta handlar om psykologiska mönster som

kan påverka hur individer förstår och tolkar informationen de möter. Paulus et al. (2022) visade att människor har en tendens att uppmärksamma och hämta in information som bekräftar deras redan existerande antaganden, en vedertagen företeelse som generellt benämns som konfirmeringsbias. Enligt teorin om kognitiv dissonans förklarar detta självbekräftande beteende att människor fokuserar på information som stämmer överens med deras vanliga föreställningar, samtidigt som information som avviker från deras ställningstagande minimeras för att undvika kognitiv dissonans. Konfirmeringsbias innebär att människor starkt föredrar information som stöder sina tidigare beslut, även när motstridig information är av samma kvalitet (Paulus et al., 2022).

En annan typ av kognitiva bias som är aktuellt i relation till bedömning av brottsscenario är könsbias. För att undersöka just könsbias genomför Reynolds et al. (2020) en studie där de diskuterade hur manliga offer inte blir lika väl bemötta som kvinnliga offer. Detta eftersom de inte lika självklart betraktades som viktimerade och passar ej in i den moraliska typecastingen. Med moralisk typecasting avses hur människor ofta uppvisar könsbias när de tilldelas uppgiften att värdera moraliska händelser eller scenarion, där män och kvinnor tilldelas olika fack. Ramverket för moralisk typecasting innebär följaktligen att människor instinktivt tilldelar moraliskt beteende genom en kognitiv mall, där de kategoriserar individer som antingen agerande eller lidande – vilket kan appliceras vid värdering av gärningspersoner och offer (Gray & Wegner, 2009; Reynolds et al., 2020).

Reynolds et al. (2020) ämnar därmed att undersöka om denna moralisk typecasting i sin tur påverkas av könsbias. Således hypotiserade de kring att det fanns en påverkan av könsbias i moralisk typecasting, för att studera detta utfördes således sex studier där moralisk typecasting i relation till könsbias studerades på olika vis. Forskarna hypotiserade att i brottsscenario skulle offren antas vara kvinnor och förövarna skulle antas vara män om den informationen inte hade tillhandahållits. Ytterligare hypoteser var att om kvinnor uttryckte att de hade blivit viktimerade så skulle dessa lättare bli accepterade som brottsoffer än män, samt att deltagarna skulle vilja ha högre straff för manliga gärningspersoner än kvinnliga. Slutligen hypotesierade Reynolds et al. (2020) att deltagarna skulle anse det vara mindre moraliskt att bestraffa kvinnliga individer som gjort något fel än att bestraffa manliga. I alla studierna fann hypoteserna stöd, resultatet uppvisade att människor ofta gör en kognitiv partisk tillämpning av moralisk typecasting som förknippar kvinnor med viktimering och män med förövande. De totalt 3 137 deltagarna accepterade inte bara kvinnor som offer och identifierade deras lidande enklare, utan de kände sig även mer sympatiska gentemot kvinnliga offer kontra manliga offer. Vidare uppfattades kvinnors lidande som mindre

välförtjänt och mindre rättvist i jämförelse med män. Fördomar om kön och de roller som tilldelas olika kön i förhållande till rollen som offer präglas alltså av moralisk typecasting gäller även när rollen som förövare ska tilldelas. Deltagarna i studien typecastade lättare förövare som manliga och yrkade även på hårdare straff för manliga gärningspersoner jämfört med kvinnliga. Fortsättningsvis rapporterade även deltagarna större upprördhet i scenarion där en grupp män antogs skada en grupp kvinnor, och resultatet påvisar även att kombinationen av manliga förövare och kvinnliga offer får starkast reaktioner (Reynolds et al., 2020).

Könsbias är därmed ett av de kognitiva bias som mest frekvent uppkommer i den rättsliga kontexten, där flertalet studier har påvisat ett resultat som talar för hur manliga offer och kvinnliga förövare bemöts annorlunda när det kommer till bedömning av skuld, moral och straff. James Worthen och Paula Varnado-Sullivan (2005) diskuterar hur en stor del av den tidigare forskningen angående offerskap förstärker detta könsbias genom att använda scenarion där förövaren är män och offret kvinnor. Worthen och Varnado-Sullivan (2005) undersöker hur människor bemöter textscenarion där könet på offret, könet på förövaren och könet på deltagaren manipuleras. Scenarion skildrade en kränkande interaktion mellan antingen två män, två kvinnor eller mellan en man och en kvinna där deltagarna sedan fick göra bedömningar av ansvar antingen med eller utan scenarion att förlita sig på (Worthen & Varnado-Sullivan, 2005). Resultaten visade att kvinnliga deltagare uppvisade bias gentemot manliga offer där förövaren också var en man när förövarens handlingar skulle bedömas. Följaktligen, vid tilldelning av skuld och offerskap av kvinnor, men även män i en mindre utsträckning, var de även mer fördomsfulla mot offret när gärningspersonen och deltagaren var av samma kön. Gällande tilldelningen av offrets handlingar och ansvar så tillskrev män mer ansvar till manliga offer än offer. Utifrån detta resultat drog författarna därmed slutsatsen att kön på alla parter i en brottsituation – även könet på observatören – blir viktiga när det kommer till att bedöma ansvar och skuld (Worthen & Varnado-Sullivan, 2005).

Christie och det ideala offret

Det finns således flera teorier som tar avstamp i dessa framingeffekter och kognitiva bias, då exempelvis Nils Christies teori om ideala offer, där de psykologiska fenomenen framing och bias tillämpas med ett kriminologiskt perspektiv. Detta resulterar därmed i en form av framingeffekt. Christie (1986) presenterade fem kriterier som avgör hur ett brottsoffer kommer att bli bedömd och bemött av omvärlden – och uppmärksammade de konstruerade, och ofta inkorrekta uppfattningarna som många har om brottsutsatthet och viktimisering. Denna teoretiska ansats påvisar att individer som uppfyller kraven för att anses

som ett idealt offer därmed även oklanderligt kommer att bemötas bättre av omvärlden, dessa kriterier benämns som följande av Christie (1986):

- “1. Att offret är svagt i relation till förövaren, såsom exempelvis att denne är sjuk eller gammal.
2. Att offret har vid tidpunkten för brottet ägnat sig åt legitim och respektabelt verksamhet, och alltså inte betett sig på ett omoraliskt eller olagligt sätt.
3. Offret är fritt från skuld för det inträffade och inte kan klandras för sin egen viktimitisation, såsom att befinna sig på en plats där ingen kan klandras för att vara.
4. Förövaren är skrämmande, elak och ond.
5. Förövaren är okänd för offret.”

(s.8)

Christie (1986) påpekade att det är viktigt att notera är att detta inte är krav för att individen ska vara eller bedömas som ett offer – men att dessa är kategorier som ofta bestämmer eller åtminstone påverkar hur villig omgivningen är att acceptera den brottsutsatta som ett legitimt offer. Detta är något som för diskussionen till socialkonstruktionism och hur samhället medvetet eller undermedvetet gjort val som avgör hur brottsoffer betraktas i vår omvärld. Exempelvis om den individ som utsatts för brott inte lever upp till dessa förväntningar, såsom att denne inte är svag i jämförelse till förövaren, att denne känner förövaren och att denne befunnit sig i en farlig miljö så kommer individen antagligen inte accepteras som ett “riktigt offer”. Följderna till detta kan vara att offret av omgivningen de facto skuldbeläggs själv och att de inte anses vara förtjänt av sympati på samma sätt som det ideala offret är. Dessa kriterier är därmed avgörande för hur den som blivit utsatt för ett brott betraktas av samhället och följaktligen även rättssystemet (Christie, 1986).

Teorin om ideala offer är uppbyggd på de sociala förväntningar som samhället har på brottsoffer utifrån stereotyper och antaganden. Det faktiska fundamentet av Christies teori är därmed baserad på de kognitiva bias och samhällsliga stereotyper som existerar, och påvisar därmed hur olika brottsoffer blir bemötta beroende på hur väl de lever upp till det ”ideal” som förväntat av ett offer. Den fråga som teorin lyfter är hur människor tänker och resonerar när de hör ordet brottsoffer, samt hur denna konstruktion styr deras uppfattning och bedömning av situationen. Det anses därför att vara av intresse i denna uppsats att studera hur dessa kriterier kan komma att påverka personers bedömning av situationer och individer.

För att ytterligare skapa insyn i hur kriterierna påverkar bedömning av skuld och benämning av viktimitisering så bör man studera dessa närmare. Det blir viktigt att inse vad som beräknas som just “svagt” och försvarslöst såsom det första kriteriet avser. I de flesta fall

betyder det att offret och förövaren har en stor åldersskillnad - att offret är väldigt ungt eller väldigt gammalt, eller att offret är kvinna och förövaren en man (Christie, 1986). Ett exempel på ett idealt offer i det avseendet, skulle vara en ung, vacker kvinna som är ute och joggar på dagtid som sedan blir överfallen av en stor, ond man som hon inte känner. Denna situation kommer leda till att allmänheten mest troligt innehar en stark sympati för offret och väldigt få kommer att anklaga kvinnan för sin viktimering. Om situationen skulle vara omvänd, så att det istället är två män som känner varandra väl, där den mer fysiskt överlägsna blir viktimerad när de under en utekväll brukat narkotika och alkohol, är det mer troligt att han inte kommer att bemötas lika väl. Detta eftersom mannen i denna kontext inte lever upp till idealen för ett offer, och bias istället påverkar bedömningen. Definitionerna och konstruktionerna blir essentiella, då det tydligt påpekar hur uppfattningen av olika offer kommer skilja sig fundamentalt åt (Christie, 1986). Därmed blir det intressant att jämföra ett idealt offer gentemot ett offer som inte lever upp till de sociala konstruktionerna om ideala offer.

Victim blaming och Just world theory

Ett ytterligare exempel av kognitiva bias som är aktuell då bedömning av skuld ska undersökas är teorierna kring victim blaming och just world theory.

“[...] Yet, it is the people who are harmed by violent acts that often receive negative responses from their loved ones, as well as from various social institutions. Why is it that some victims and survivors of violent crime get blamed for what has happened to them through no fault of their own? [...] The scrutiny should befall violence itself — we must speak out against those who choose to use violence as a means to an end.”

(The Canadian Resource Centre for Victims of Crime, 2009, s. 2)

Teorier om viktimering följer ofta temat i citatet – där offret betraktas som delvis skyldig för sin egen brottsutsatthet. Trots att denna skuld är malplacerad har det visat sig vara en mänsklig och återkommande företeelse, där individen vill distansera sig själv långt från offret som en försvarsmekanism (Wenzel et al., 2017). Instinkten kommer från en rädsla att själv bli utsatt för brottet; och om individen då kan peka ut skäl varför offret är annorlunda från de själva kan dessa skäl ses som anledningen till varför just de blev viktimerade. Så kallad “victim blaming”, där brottsoffret skuldbeläggs, är vanligare än vad som kan betraktas som rättvist eller rimligt, - speciellt när det gäller brott som anses vara ovanliga eller unika. Detta inkluderar därmed fall där offret inte uppfyller kraven var att vara idealt, vilket underlättar processen att skuldbelägga offret (Wenzel et al., 2017).

Faktum är att människor gärna vill tro på att världen är rättvis och att varje människa

får vad den förtjänar, vilket resulterar i både positiva - men framförallt negativa följder. Wenzel et al. (2017) diskuterade dessa konsekvenserna som uppkommer när viktminsering rättfärdigas utifrån att världen är uppbyggd av en naturlig rättvisa. Med detta resonemang i åtanke, går det att förklara tendensen att skjuta över skuld på offret istället för att sympatisera med denna - för om bra saker endast sker för bra människor, måste ju offret i detta fall vara en dålig människa.

Avslutningsvis är det viktigt att poängtera att trots att denna syn kan bedömas att vara skoningslös och kall, är det ett resonemang härstammar från rädsla. Genom att skuldbelägga offer blir det en enklare förklaring att hantera kognitivt, istället för att behöva hantera sanningen, - att vem som helst kan bli ett brottsoffer, oberoende på hur rättvist eller inte detta är (Wenzel et al., 2017).

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur framingeffekter påverkar individens bedömning av den vinjett som beskriver ett brott som de får läsa. Tidigare forskning inom framing är överens om effekter som framing ger, men exakta vinjettstudier på ämnet som undersöker hur detta direkt uttrycker sig i brottscenarion är begränsade. Således ämnar vår studie till att ytterligare påvisa framingeffekternas konsekvenser i direkt förankring till brottsframställningar. Genom att manipulera vinjetterna med framingeffekt till att antingen inkludera ideala offer gentemot icke-ideala offer, ämnar studien till att undersöka hur detta påverkar bedömning av skuld vilket bidrar till en mer komplex förståelse för framingeffekt. Modifieringen av offerbeskrivningen blir därmed den positiva framingen där offret är mindre idealt, gentemot den negativa framingen där gärningspersonen och offret är mer idealiska uppdelade. Framingeffekten som används baseras därmed på ideala offer och attribute framing. Ytterligare åsyftar studien att undersöka effekten av könsbias i vinjetterna, genom att alternera könen för karaktärerna i brottscenariorna. Studiens syfte är att på ett adekvat sätt först studera om deltagarnas i värdering av skuld påverkas beroende på om situationen är positivt eller negativt framed, men även se om det finns några skillnader i hur skuld värderas beroende på könsbias och utifrån hur idealt offret anses vara. Detta är av hög relevans att undersöka då beslut i rättslig kontext får långvariga konsekvenser på individens liv och bör således vara så nära sanningen som möjligt och inte formas av framingeffekter och kognitiva bias. Genom att undersöka hur allmänheten påverkas av framingeffekter påpekar denna studie hur frekvent människors beslut och värderingar påverkas omedveten av bias och framingeffekter. Frågeställningen blir således, hur skiljer sig bedömningen av brottscenariot beroende på positiv versus negativ framing av vinjetten samt könskonstellationen på

gärningsperson respektive brottsoffer? Studiens hypoteser är som följande:

H₁: En positiv framing samt ett mindre idealt offer av brottsscenarioet kommer leda till en mer fördelaktig värdering av gärningspersonens handling. Samtidigt kommer en negativ framing av brottsscenarioet samt ett idealt offer leda till en mindre fördelaktig värdering av gärningspersonens handling.

H₂: Olika könskonstellationer kommer resultera i olika effekt av framing på grund av ideala offer och könsbias.

Metod

Deltagare

Deltagare till studien har rekryterats via olika sociala medier. Inga kriterier för deltagande har varit relevant, förutom att deltagarna behövde vara över 18 år gamla och att de själva ville delta i studien. Enkäten var tillgänglig mellan den 22 november och den 1 december 2022, och rekryterade totalt 223 respondenter. Av dessa 223 deltagare var det 215 som fullföljde studien, och bidrog därmed till den empirin som analyseras. Resurser för ett avancerat sannolikhetsurval har ej förekommit, varken ekonomiska eller ur ett tidsperspektiv. Således har ett bekvämlighetsurval och även ett snöbollsurval istället applicerats där enkäten först delats inom våra närmsta umgängeskretsar och sedan successivt spridits vidare. Dessvärre skedde ett bortfall av den deskriptiva datan om deltagarna som ämnades att samlas in på grund av tekniska bekymmer.

Material

Studiens material bestod av två olika vinjetter, där framställningen av den brottsliga händelsen var positiv eller negativ, det vill säga positiv eller negativt framead. De två vinjetterna konstruerades för att undersöka perception, minne och värdering av den brottsliga handlingen, och utgick båda två utifrån en brottsbeskrivning av en misshandel. Framingen samt de olika konstellationerna av kön är en modifikation som gjordes för att skapa vinjetter som bättre reflekterade stereotyper om ideala offer än andra, vilket förväntade ha en framing effekt på resultatet. Vinjett 1, presenteras i sin helhet i bilaga 1, är en negativ framing av händelsen där offret framställs som ett mer idealt offer, där den negativa framingen innebar att våldet var oprovocerat, saknade motiv samt att det inte fanns en relation mellan våldsoffer och gärningsperson. Vidare är vinjett 2, som presenteras i bilaga 2, en positiv framing av ett misshandel scenario. Eftersom framingen var positiv, förelåg här motiv, delaktighet från båda personerna samt en relation mellan personerna i konflikten. Sammanfattningsvis var båda vinjetterna utformade med kognitiva bias såsom ideala offer, just world theory och victim blaming i åtanke.

Vidare var den positiva respektive negativa vinjetten uppdelad i fyra olika betingelser vardera, där könskonstellationen mellan brottsoffer och gärningsperson varierade. Både den positiva och negativa vinjetten inkluderade därmed betingelserna: tjej/kille, tjej/tjej, kille/kille, kille/tjej, vilket resulterar i sammanlagt åtta betingelser, vilket presenteras nedan i Tabell 1.

Tabell 1

Alla möjliga betingelser

Vinjett	Gärningsperson (kön)	Brottsoffer (kön)	Förkortning
Positiv	Tjej	Kille	P/kt
Positiv	Tjej	Tjej	P/tt
Positiv	Kille	Kille	P/kk
Positiv	Kille	Tjej	P/tk
Negativ	Tjej	Kille	N/kt
Negativ	Tjej	Tjej	N/tt
Negativ	Kille	Tjej	N/tk
Negativ	Kille	Kille	N/kk

Not. Positiv och negativ representerar typ av framing.

Studien var utformad på detta vis med avsikt för att undersöka om bedömning av skuld varierar beroende på vilket kön som har begått brott eller blivit utsatt. Varje enskild deltagare läste således enbart två betingelser av vinjetterna; varav en positiv och en negativ. Fortsättningsvis förkortades betingelserna för positiv framing med p, negativ framing med n, samt könskonstellation med begynnelsebokstaven där offrets kön kom först. Således innebar betingelsen p/kt=positiv framing av en kille som blev våldsutsatt av en tjej.

Genomförande

Studiens datainsamling skedde via en enkät konstruerad i Qualtrics. Deltagaren fick först läsa en vinjett om ett fiktivt scenario där en person blir misshandlad, vilket efterföljdes av frågor om vinjetten. Den valda metoden var en mixed design baserad på faktoriell design och repeated measure, där deltagarna fick ta del av en betingelse av de två vinjetterna i slumpmässig ordning.

Efter att deltagaren läst vinjetten fick hen svara på 13 frågor. Frågebatteriet var det samma för båda vinjetterna och vid designen av studien har övningseffekter såsom spillover diskuterats och enkäten utformades för att undvika dessa genom motbalansering och randomisering av frågeordningen. Frågorna som efterföljde kan inhämtas i sin helhet i bilaga 3. För att undvika demand characteristics, att deltagaren tror sig vet vad som undersöks och modifierar sitt beteende berättades inte studiens sanna syfte inledningsvis (Shaugnessy et al., 2014). Istället framstod syftet som viljan att undersöka uppfattad skuld och ingenting om framingeffekt eller könsbias nämndes inledningsvis. Efter deltagarna genomfört enkät avslöjades det sanna syftet och deltagaren debriefades med att det fanns olika betingelser och vad som egentligen ämnades att undersöka.

Vilken betingelse av den positiva samt negativa vinjetten som försökspersonen tilldelades berodde på vilken betingelse som hen slumpmässigt tilldelades i Qualtrics. Efter datainsamling analyserades datan på två olika tillvägagångssätt. Först separerades de kvalitativa och kvantitativa frågor eftersom tre av frågorna i enkäten var av kvalitativ natur. Resultatet från de kvalitativa, öppna frågorna kommer de behandlades därefter i en tematisk analys. Vidare kodades den kvantitativa datan i Excel och sedan analyserades i jamovi genom Chi²-test och ANOVA.

Etik

Alla deltagare informerades innan enkäten startade att all data hanteras anonymt, inte kan kopplas till individen och hanteras i enlighet med universitetets riktlinjer samt att det fanns möjlighet att avbryta när som under enkätens gång. För att kunna påbörja enkäten var det obligatoriskt med informerat samtycke till ovanstående kriterier. Deltagaren informerades att de skulle få läsa en text om fiktiva scenarion och att studien ämnar att undersöka värdering av skuld. Gällande etik ansågs ej ytterligare etikprövning som ett krav, eftersom inga känsliga personuppgifter insamlades. Vidare betraktades det inte vara etiskt fel med beskrivningen av en våldshandling, då vinjetten ej inkluderade explicita detaljer av misshandel, samt ansågs ej vara mer våldsam än sådant som deltagarna dagligen skulle komma i kontakt med via media och nyheter.

Resultat

Statistisk dataanalys

För att undersöka hur framing påverkade deltagarnas uppfattning om handlingen som beskrevs i vinjetten, genomfördes upprepade chi²-test och binomialtest på alla frågor inom samma könskonstellation för både den positiva och den negativa vinjetten. Förkortningar som användes var "p" för positiv vinjett och "n" för negativ vinjett. De efterföljande bokstäverna

representerade könskonstellationen, med "k" för kille och "t" för tjej, där den första bokstaven är den som blir våldsutsatt. Således betyder "p/tk" en positiv vinjett där brottsoffret var en tjej och gärningspersonen var en kille. Detta genererade totalt åtta betingelser, med följande förkortningar i den negativa vinjetten: "n/tk", "n/tt", "n/kk", "n/kt" och följande förkortningar för den positiva vinjetten: "p/tk", "p/tt", "p/kk" och "p/kt".

När det gällde fråga 1, "finns det någon som har gjort fel?", rådde det konsensus över grupperna. Majoriteten ansåg oavsett framing och könskonstellation att någon har gjort fel. Det var först i fråga 2, "om ja, vem?", som det uppkom skillnader som kunde förklaras av framingeffekt, ideala offer och könsbias. För att kunna genomföra ett binomialtest har svarsalternativet 1, "person A har gjort fel", exkluderats, totalt 6 svar, samt svarsalternativet 4, "varken person A eller B har gjort fel", där 5 svar togs bort. I negativ framing motsvarar Person A Alice/Adam och Person B tjejen/killen från restaurangen, samtidigt som i den positiva framingen motsvarar Person A Hanna/Liam och Person B Sara/Simon.

I fråga 2 upptäcktes en stark preferens för alternativ 2, då majoriteten valde alternativ 2 i åtta av de åtta betingelserna som testades. Detta indikerar en statistiskt signifikant skillnad jämfört med de andra alternativen.

Tabell 2

Fråga 2 (om ja, vem?)

Svarsalternativ 2 (person B)	Proportion	P-värde	Svarsalternativ 3 (både person A och person B)	Proportion
negativ/kt	100%	<.001	negativ/kt	0%
positiv/kt	74.5%	<.001	positiv/kt	25.5%
negativ/kk	97.9%	<.001	negativ/kk	2.1%
positiv/kk	60.8%	.161	positiv/kk	38.2%
negativ/tk	100%	<.001	negativ/tk	0%
positiv/tk	82.7%	<.001	positiv/tk	17.3%
negativ/tt	100%	<.001	negativ/tt	0%
positiv/tt	66.7%	0.29	positiv/tt	33.3%

Not. Negativ/positiv motsvarar framing i betingelsen. Könskonstellation representeras av k=kille och t=tjej, där första bokstaven är den som blev utsatt för våld.

I fråga 3 valde majoriteten av deltagarna svarsalternativ 1 - ja, någon har begått ett brott - i alla vinjetter oberoende av positiv eller negativ framing. Detta indikerar en övervägande majoritet som ansåg att någon hade begått ett brott oavsett vinjett. Dock återfanns det en starkare enighet i den negativa vinjetten, där nästan alla valde alternativ 1, jämfört med den positiva vinjetten där det fanns en större variation. Detta visar på en skillnad mellan de två olika framingeffekterna och hur de påverkar respondenternas uppfattningar, där den negativa vinjetten verkar ha en större inverkan.

Tabell 3

Fråga 3 (skulle du bedöma att någon är skyldig till ett brott?)

Svarsalternativ 1 (ja)	Proportion	P-värde	Svarsalternativ 2 (nej+vet ej)	Proportion
negativ/kt	98.2%	<.001	negativ/kt	1.8%
positiv/kt	96.4%	<.001	positiv/kt	3.6%
negativ/kk	97.9%	<.001	negativ/kk	2.1%
positiv/kk	83.0%	<.001	positiv/kk	17.0%
negativ/tk	100%	<.001	negativ/tk	0%
positiv/tk	94.2%	<.001	positiv/tk	4.8%
negativ/tt	100%	<.001	negativ/tt	0%
positiv/tt	66.7%	0.24	positiv/tt	33.3%

Not. Negativ/positiv motsvarar framing i betingelsen. Könskonstellation representeras av k=kille och t=tjej, där första bokstaven är som blev utsatt för våld.

Avseende fråga 9 har alternativ 2, "nej", och alternativ 2, "vet ej" adderats ihop för att kunna genomföra den statistiska dataanalysen. Vidare har även ett svar exkluderats eftersom det saknades svar från en deltagare. Resultaten visade att det fanns en skillnad i svar beroende på om framingen var positiv eller negativ för betingelse "kille/kille". I den negativa framingen valde en stark majoritet av deltagarna alternativ 1, vilket innebär att de tror att andra skulle dela deras åsikt oavsett könskonstellation. Detta skiljer sig från resultaten i positiv framing, där en lägre andel valde alternativ 1. Detta indikerar att deltagarnas uppfattningar påverkades av hur informationen presenteras. I den negativa framingen var deltagarna mer säkra på att andra skulle dela deras åsikt, jämfört med positiv framing. Här

finns således en huvudeffekt av framing, där deltagaren i negativ framing i större utsträckning tror att andra delar hens uppfattning.

Tabell 4

Fråga 9 (tror du att andra skulle dela din åsikt?)

Svarsalternativ 1 (ja)	Proportion	P-värde	Svarsalternativ 2 (nej+vet ej)	Proportion
negativ/kt	83.6%	<.001	negativ/kt	16.4%
positiv/kt	68.4%	.008	positiv/kt	31.6%
negativ/kk	78.8%	<.001	negativ/kk	21.3%
positiv/kk	58.5%	0.27	positiv/kk	41.5%
negativ/tk	87.3%	<.001	negativ/tk	12.7%
positiv/tk	75.0%	<.001	positiv/tk	25.0%
negativ/tt	87.3%	<.001	negativ/tt	12.7%
positiv/tt	62.0%	0.11	positiv/tt	38.0%

Not. Negativ/positiv motsvarar framing i betingelsen. Könskonstellation representeras av k=kille och t=tjej, där första bokstaven är som blev utsatt för våld.

Gällande fråga 11, "vem, om någon, är offret i situationen, exkluderades alternativ 4 (varken person A eller B) med 4 st deltagare. Svarsalternativ 2 "person B" och svarsalternativ 3 "både person A och B" adderades för att tillåta att genomföra binomial testet. I den negativa framingen avser Person A Alice/Adam och person B är tjejen/killen från restaurangen, samtidigt som i den positiva framingen avser person A Hanna/Liam och person B avser Sara/Simon. I denna fråga fanns det en skillnad i svar mellan de olika könskonstellationerna i den negativa vinjetten. Majoriteten av deltagarna valde alternativ 1, vilket ansåg att person A var offret, i visserligen flera av betingelserna, men det fanns ändå en betydligt större andel som valde alternativ 3, att person B och båda var offret, i de två samkönade betingelserna med positiv framing. Detta indikerade att uppfattningen om vem som var offret kan variera beroende på vilken betingelse av kön som deltagarna fick ta del av i den negativt frameade vinjetten.

Tabell 5*Fråga 11 (vem, om någon, är offret i denna situationen?)*

Svarsalternativ 1 (person A)	Proportion	P-värde	Svarsalternativ 2 (person B+båda)	Proportion
negativ/kt	97.7%	<.001	negativ/kt	2.3%
positiv/kt	87.5%	<.001	positiv/kt	12.5%
negativ/kk	97.9%	<.001	negativ/kk	2.1%
positiv/kk	73.9%	0.02	positiv/kk	26.1%
negativ/tk	98.2%	<.001	negativ/tk	1.8%
positiv/tk	92.2%	<.001	positiv/tk	7.8%
negativ/tt	98.2%	<.001	negativ/tt	1.8%
positiv/tt	79.2%	<.001	positiv/tt	20.8%

Not. Negativ/positiv motsvarar framing i betingelsen. Könskonstellation representeras av k=kille och t=tjej, där första bokstaven är som blev utsatt för våld.

Fråga 12, “vem, om någon, borde agerat annorlunda”, har justerats så att alternativ 1, “person A” har med 4 st svar exkluderats, så har även alternativ 4, “varken person A eller person B”, med 2 st svar. I negativ framing motsvarar Person A Alice/Adam och person B är tjejen/killen från restaurangen, samtidigt som i den positiva framingen motsvarar person A Hanna/Liam och person B Sara/Simon. Det var framförallt en övervägande majoritet i den positiva vinjetten som ansåg att den båda personerna, oavsett om det var en man eller en kvinna som var, borde ha agerat annorlunda i de positiva vinjetterna. Således påvisar även resultatet i de positiva vinjetterna en preferens för alternativ 2 i alla betingelser, där enbart en mindre andel väljer svarsalternativ 3. Detta tyder på en framingeffekt men även ias gentemot det mindre ideala offret i den positiva vinjetten.

Tabell 6*Fråga 12 (vem, om någon är borde agerat annorlunda?)*

Svarsalternativ 2 (ja, från person B)	Proportion	P-värde	Svarsalternativ 3 (både person A och person B)	Proportion
negativ/kt	95.7%	<.001	negativ/kt	4.3%
positiv/kt	66.1%	.022	positiv/kt	33.9%
negativ/kk	93.5%	<.001	negativ/kk	6.5%
positiv/kk	54.9%	.576	positiv/kk	45.1%
negativ/tk	90.9%	<.001	negativ/tk	9.1%
positiv/tk	73.1%	<.001	positiv/tk	26.9%
negativ/tt	94.5%	<.001	negativ/tt	5.5%
positiv/tt	54.9%	.576	positiv/tt	45.1%

Not. Negativ/positiv motsvarar framing i betingelsen. Könskonstellation representeras av k=kille och t=tjej, där första bokstaven är som blev utsatt för våld.

För att kunna genomföra chi-square test på fråga 13 har 7 st alternativ 2, “ja, från person B exkluderats, samt 7st som svarat alternativ 3, “ja, från både person A och person B”. Vidare har även 10 st svar från deltagare exkluderats på grund av inget svar på denna fråga. I negativ framing motsvarar Person A Alice/Adam och person B är tjejen/killen från restaurangen, samtidigt som i den positiva framingen motsvarar person A Hanna/Liam och person B Sara/Simon. I fråga 13, som handlade om om det förekom blod på platsen där situationen utspelade sig, fanns det en majoritet av deltagarna som svarade nej i båda vinjetterna. Det var dock en mindre andel som svarade ja på att det förekom blod i situationen, både i den negativa och den positiva vinjetten. Resultaten varierade något beroende på vilken könskonstellation som tilldelats, men överlag visar de på att det fanns olika uppfattningar om huruvida blod förekom i våldshändelserna. Det är intressant att notera att resultatet för den negativa vinjetten generellt sett var något högre än för den positiva vinjetten när det gällde att det förekom blod. Detta kan kanske tyda på att den negativa vinjetten uppfattades som mer våldsamt av deltagarna, och att de därför ansåg att det var mer troligt att det förekom blod i den här typen av våldshändelser.

Tabell 7

Fråga 13 (förekom det blod på platsen?)

Svarsalternativ 1 (ja, från person A)	Proportion	P-värde	Svarsalternativ 4 (nej, varken från person A eller B)	Proportion
negativ/kt	37.9%	.031	negativ/kt	62.1%
positiv/kt	26.3%	<.001	positiv/kt	72.7%
negativ/kk	25.0%	<.001	negativ/kk	75.0%
positiv/kk	36.7%	.250	positiv/kk	63.3%
negativ/tk	40.0%	.257	negativ/tk	60.0%
positiv/tk	28.9%	.007	positiv/tk	71.1%
negativ/tt	22.2%	<.001	negativ/tt	77.8%
positiv/tt	34.9%	0.06	positiv/tt	65.1%

Not. Negativ/positiv motsvarar framing i betingelsen. Könskonstellation representeras av k=kille och t=tjej, där första bokstaven är som blev utsatt för våld.

Variationsanalys

För att undersöka om det föreligger signifikant skillnad mellan framingvinjett på fråga 6, konfidens i brottsbedömning (reglage på 0-100%) samt fråga 7, konfidens i skuldbedömning (reglage på 0-100%) genomförs en envägsanova. Med konfidens avses respondentens egenupplevda säkerhet på sitt beslut. Gällande fråga 6 påträffas det signifikant skillnad i medelvärdet mellan de två grupperna, det vill säga positiv och negativ framing. För positiva framing var resultatet ($M=320$, $SD=48.1$) och för den negativa gruppen ($M=355$, $SD=34.$)= $p<.001$ $F=16.8$). Även när det gäller fråga 7, om deltagarens konfidens för det straff som de anser vara lämpligt, fanns en signifikant skillnad i medelvärdet mellan positiv och negativ framing, positiva gruppen ($M= 332$, $SD= 46.8$), medan den negativa gruppen ($M=370$ med $SD=35.7$)= $p <.001$, $F=19.9$.

Medelvärdet för den positiva framingen var lägre än medelvärdet för den negativa gruppen för båda frågorna. Detta kan tolkas som att den negativa framingen hade en större effekt på deltagarnas svar på fråga 6 och fråga 7 och att de var mer säkra på sin bedömning i den negativa framingen jämfört med den positiva. Resultatet indikerar att deltagare i den negativa gruppen hade högre förtroende för sitt eget beslut än deltagare i den positiva

gruppen, vilket i sin tur tyder på att hur vinjetten är framad har en signifikant påverkan på deltagarnas konfidens för valt straff och skuld.

Tematisk analys av de kvalitativa frågorna

Eftersom tre av enkätens frågor ombads deltagaren att svara med egna ord, har de kvalitativa frågorna behandlats i en tematisk analys. Enligt teorin om viktigmisering användes en negativ framing i vinjett 1 för att få deltagarna att se den drabbade karaktären som ett mer idealiskt offer. Gällande vinjett 2, den positiva framingeffekten, tolkades händelsen istället av deltagarna som mer rättfärdig eftersom motiv upplevdes finnas. Brottsituationen i denna vinjett ansågs av deltagarna vara mindre allvarlig i jämförelse med vinjett 1, den negativt framade vinjetten. Ett exempel på detta var hur deltagarna själva resonerade hur den positiva vinjetten innehöll motiv för misshandeln, såsom följande svar: "Till skillnad från förra scenariot så är angreppet och våldet inte omotiverat, men väl oskäligt. Därför är Sara skyldig, men jag kan tänka mig att vissa ser omständigheterna som förmildrande" (P/tt, fråga 8. 2022). Offret i denna vinjett ansågs därmed inte vara lika idealiskt som i den negativa.

I båda vinjetter ansåg deltagarna frekvent att misshandel var en relevant brottsrubricering, men däremot skiljde det sig åt hur grov misshandeln betraktades vara. Av de deltagarna som tog del av den positiva vinjetten med betingelsen tjej/tjej angav 10st att de var osäkra på graden av misshandel, vilket var något de självmant lyfte upp. Exempel på detta är följande: "Misshandel, ringa?", "Misshandel (osäker på graden)", "Jag vet inte vad man ska kalla det, misshandel?" och "Lindrig misshandel kanske?" (P/tt, fråga 4. 2022)

Ett genomgående mönster visade även på en bristande juridisk kunskap, då ringa misshandel inte existerade som brottsrubricering, men som nämndes flera gånger av deltagarna då främst i den positiva vinjetten. Benämningen "ringa misshandel" är dock ofta vedertaget som den "mildare" formen av misshandel, vilket kan tolkas som att den positiva vinjetten inte uppfattades som lika grov. Den negativa vinjetten med kille/kille resulterade istället i många svar om grov misshandel och försök till mord som brottsrubricering vilket kan tala för att könskonstellation spelar en roll för hur våldet uppfattas, såsom genom könsbias och ideala offer. Ringa misshandel angavs inte av någon som tog del av den negativa vinjetten med kille/kille.

Ytterligare en intressant synpunkt var hur språkbruket som används för att beskriva händelserna blev uppmärksammat av vissa deltagarna. Exempelvis nämndes det att användningen av ordet misshandel var tillräckligt för att bedöma fallet som av brottslig karaktär: "Texten var tydlig med vad jag skulle svara på frågorna. Om ni skriver att hon blir misshandlad lämnas inget utrymme för tolkning." (N/tk, fråga 10. 2022). Det finns även skäl

att tro att lingvistikerna påverkade bedömningen just genom kognitiva bias vilket uttryckligen nämns av en deltagare - "misshandel (extra kommentar: kanske inte supersmart att inkludera ordet "misshandla" i texten - kan ju lätt orsaka bias i svaren)" (N/tt, fråga 4, 2022). Detta skedde därmed när deltagarna inte delgivit det riktiga syftet med studien, där de troligtvis tänkte att benämningen av brottet var det viktiga.

Det fanns mönster av att deltagarna tillämpade mening och information som inte explicit tillhandahölls, såsom att det var flera stycken som deltog i misshandeln i den negativa vinjetten och om det förekom blod eller inte. Det förekom även svar som indikerade på att deltagarnas egna associationer präglade deras reflektioner. Exempelvis hävdade en försöksperson att det borde finnas filmbevis för händelsen, i uppfattning om att det utspelades i Stockholm. Detta antagande gjordes trots att vinjetten inte angav någon geografisk plats. Svar som dessa demonstrerade en tendens att tillämpa personliga föreställningar på vinjetterna, såsom kognitiva bias.

Resultaten av denna studie indikerade ytterligare att stereotypen om det ideala offret konstrueras utifrån inslag av könsroller. När det gällde den negativt framingen för konstellationen tjej och kille (n/kt) så resonerade många deltagarna på ett mer ursäktande sätt gentemot förövaren ifall denne var en tjej. Utöver detta lyftes en antydning om förväntad maskulinitet i betingelsen kille/kille, vilket en deltagare verbaliserar genom påståendet att den utsatta killen borde varit starkare både fysiskt och psykiskt. Exempel på detta är svaret "Adam borde inte visat rädsla, säkert små ungar ändå så ba ta en av dem" (N/kk, fråga 10. 2022). Ytterligare en deltagare resonerade kring att Adam eventuellt hade ett ansvar för situationen;

"Känns som att tjejen kanske hade anledning till att misshandla Adam. Det beskrivs inte men tjejen får det att låta som att han tittade för mycket på henne och hennes vänner och kanske gjorde dem obekväma. Det gör inte tjejens handling mindre av ett brott, i vilket fall som helst var det fel från henne, men det ligger kanske lite skuld på Adam också. Nu vet jag dock att jag ger tjejen benefit of the doubt för att tjejer oftare utsätts för sådana saker av män." (N/tk, fråga 10. 2022)

Deltagarna drog även slutsatser om att personerna i vinjetterna var påverkade av alkohol, vilket betraktades vara en faktor som rättfärdigade det olämpliga beteendet. Den negativa vinjetten med tjej/tjej betraktades av många som att vara mindre allvarlig på grund av att alkohol ansågs förklara varför situationen eskalerade, snarare än att det var karaktärens val som orsakade händelsen: "Hon hade väl en snefylla rimligt att hon får böta lite" (N/tt, fråga 10. 2022).

Gällande den negativa vinjetten med betingelsen tjej/tjej så var det ett återkommande tema att deltagarna spekulerade om psykisk ohälsa. Deltagarna föreslog som påföljd att tjejen behövde terapi, sluten ungdomsvård eller samhällstjänst. Svaren demonstrerade att tjejen var i större behov av vård än ett fängelsestraff, vilket skiljer sig ifrån de andra betingelser - då främst från de manliga.

En ytterligare detalj som dessutom uppmärksammades av deltagarna var flickans ålder, som aldrig explicit nämns i vinjetten. Exempel på svar angående om lämpligt straff var att det borde tas hänsyn till flickans ålder och eventuella tidigare händelser. I både den positiva och negativa vinjetten så förekom kommentarer om att straffet skulle anpassas utifrån ålder, ifall det gällde en kvinnlig förövare (i betingelserna p/tt, n/tt och n/kt). Detta var en skillnad i jämförelse med när det gällde en manlig förövare, eftersom endast två försökspersoner kommenterade ålder i betingelsen n/tk. Det går inte att utläsa om detta haft någon direkt effekt på bedömningen hos deltagarna, men är trots det värt att notera.

Detta skiljer sig drastiskt åt gällande negativ kille/kille vinjett, där det inte förekommer några kommentarer kring ålder eller bakgrund och där majoriteten önskade ett hårdare straff generellt, vilket inte var lika förekommande i positiv kille/kille vinjetten.

Ytterligare en detalj som var anmärkningsvärd är stryptaget i den positiva vinjetten, betingelse kille/tjej, alltså där en kille blir misshandlad av en tjej. I denna vinjett upplevde majoriteten att handlingen var väldigt våldsam och därmed skapa belägg för att händelsen verkligen skulle kategoriseras som misshandel. I den positiva vinjetten med betingelse tjej/tjej visade det sig att 28 personer valde alternativ 3 på fråga 13, vilket innebar att de tolkade vinjetten som att båda karaktärerna i situationen förknippades med blod. Detta skiljde sig markant från den negativa vinjetten med samma betingelse, där endast en person hade denna uppfattning. Det kan därför konstateras att det fanns en skillnad i resultatet beroende på om försökspersonen läste en positiv eller negativ vinjett.

Sammanfattningsvis visar den tematiska analysen att olika faktorer påverkade deltagarnas bedömning av våldshändelser. Dessa faktorer inkluderar sättet på vilket händelsen presenteras, - det vill säga vilken framing, könskonstellationen, språkbruk och individuella associationer, samt förväntningar på det ideala offret. Enligt resultaten ledde negativ framing, när våldet bland annat framställs som oprovocerat, till större konsensus om vad som hänt enligt deltagarna. Samtidigt som positiv framing, det vill säga om det exempelvis finns upplevda motiv för våldet, resulterar i större variation i tolkningarna. Könskonstellation och språkbruk påverkade också hur våldet uppfattades, liksom individuella associationer såsom kognitiva bias.

Studien visade att deltagarna resonerade på ett ursäktande sätt gentemot förövaren om denne var en kvinna, medan de var mer moraliskt osäkra i andra könskonstellationer. Dessutom fanns det en antydning om förväntad maskulinitet i betingelsen kille/kille, vilket innebar att den utsatta killen borde vara starkare både fysiskt och psykiskt. Sammantaget visade resultatet att stereotypen om det ideala offret är komplex och kan påverkas av olika faktorer såsom könsroller och ålder. Alkohol och psykisk ohälsa ansågs också vara faktorer som kan rättfärdiga olämpligt beteende i vissa vinjetter. Resultatet visade att när våldet presenteras som oprovocerat, är de flesta deltagarna överens om vad som hänt, vilket stämmer överens med hypotesen att negativ framing kan leda till enighet om hur gärningspersonen betraktas och att dennes handlingar då anses vara mindre accepterade. Genom att belysa hur dessa faktorer påverkar på bedömningar och värderingar ger studien en djupare förståelse för hur våld uppfattas och tolkas av olika människor, och visar på behovet av att vara medveten om dessa faktorer för att kunna få en mer objektiv och rättvis bedömning av våldshändelser.

Diskussion

Resultatet av vår studie visar generellt att i alla vinjetterna gör deltagaren bedömningen att en särskild person var förövaren och skyldig till ett brott - då oftast misshandel, detta är en tendens som återkommer oavsett betingelse och typ av framing. Med det sagt, påvisar även resultatet en huvudeffekt av framing effekt, där händelsen i vinjetterna med negativ framingeffekt bedöms som allvarligare, hårdare och även visar större konfidensbedömning hos deltagarna. Vidare till de positivt frameade vinjetterna, där det i vissa avseenden påträffas hur tilldelningen av skuld "smittar" till det tilltänkta offret, vilket också visar på en framing effekt och hur victim blaming i enlighet med Wenzel et. al (2017) blir aktuellt. Även fler ursäkter, potentiella förklaringar och eventuell motivation för gärningspersonens beteende uppmärksammas i de positiva vinjetterna. Detta är en indikation på att framingeffekten har påverkat deltagarnas bedömning.

Det återfinns även en viss fluktuation i resultatet gällande könskonstellationerna i studien vilket är en indikation på att könsbias och ideala offer påverkar individens bedömning. Exempel på hur denna variation tar sig uttryck kan ses i Chi²-testet av fråga 4, "tror du att andra skulle dela din åsikt?", där betingelsen n/tt ger 87.3% (p<.001) som svara "ja", samtidigt som i p/kk svarar 58.5(p 0.27) "ja". Generellt är variation beroende könskonstellationen skiftningar som uppmärksammas tydligast i den kvalitativa tematiska analysen. Genom att närstudera hur deltagarna själva motiverar sin värdering av händelsen i de öppna frågorna skildras nyanser som skiljer sig åt mellan betingelserna och

könskonstellationen på brottsoffer och gärningsperson. Ytterligare exempel på detta är att resultatet i vår studie visar även att en högre andel ansåg att den manliga karaktären borde ha agerat annorlunda jämfört med den kvinnliga karaktären, vilket lyfts av bland andra denna deltagare som påstår "Adam borde inte visat rädsla, säkert små ungar ändå så ba ta en av dem" (N/kk, fråga 10) samt "Känns som att tjejen kanske hade anledning till att misshandla Adam. Det beskrivs inte men tjejen får det att låta som att han tittade för mycket på henne och hennes vänner och kanske gjorde dem obekväma..."(N/kt, fråga 10) Det är tendenser som kan spegla deltagarnas olika förväntningar på män respektive kvinnor när det gäller förväntat beteende generellt och våldsamt beteende specifikt. Det är viktigt att notera att dessa resultat gäller för de specifika vinjetterna i studien och att generaliserbarheten till hela populationen kan variera. Trots det ger vår studie en inblick i hur könsbias är aktuellt när individen ska göra en bedömning av våldshändelser och tilldelning av skuld. Gällande fråga 11, "vem, om någon är offret i denna situationen", valde en mycket stor andel av deltagarna i den negativa vinjetten, oberoende av könskonstellation alternativ 1-"person A". Proportionen som väljer svarsalternativ 1 i de positiva betingelserna är inte lika hög som i de positiva. Ett resultat som indikerar att det fanns en generell tendens att vissa individer uppfattades som offer i den negativa vinjetten, medan tendensen i den positiva vinjetten var mer beroende av vilken könskonstellation som tilldelats.

Frågan om deltagaren tror att det förekom blod på olycksplatsen är inkluderad för att spegla Loftus och Palmers (1974) fråga om glassplitter i relation till bilkrokar. Antagandet var således att de deltagare som med säkerhet ansåg sig veta att det brott hade begåtts då även skulle associera misshandel med blod och då svara ja på frågan. Denna effekt ansågs eventuellt kunna bli påverkad av att den implicita beskrivningen av blod då den positiva vinjetten avslutas med beskrivningen " person A reste sig och torkade sig om munnen". Fråga 13, om det var blod på platsen, visade sig ha den mest spridda svar distributionen, där vissa andelar av deltagarna trodde antingen att offret blödde eller till och med att båda blödde vid vinjettens slut. Med det sagt, var det ändå en majoritet, oavsett betingelse som sa att ingen blödde på platsen. Medelvärde för propotionsfördelningen över de negativa vinjetterna som valt svarsalternativ 2 "nej, varken person A eller B" var 68.72%, samtidigt som medelvärdet för de positiva vinjetterna var 68.05%. Vilket är intressant då det enbart är i de positiva vinjetterna som texten innehåller ledtrådar om att blod kanske förekommer på olycksplatsen. Men nyanserade spridningen av svaren samt deras egna motiveringar påvisar även hur vinjetterna tolkas och hur mening läggs in i texterna av deltagarna själva. Således är det svårt

att dra legitima slutsatser om associationerna och minnespåverkan, men resultatet antyder på att flertalet deltagare associerar misshandel med blod.

Expertis som ett form av skydd mot att individens beslutsfattande påverkas av framingeffekter studerades av Ask och Granhag (2005), som jämför yrkesverksamma poliser med polisstudenters förmåga att fatta "rätt" beslut och inte trilla i en kognitiva fallgrop. Deras resultat visar att studenterna är sämre på detta än de som har gedigen erfarenhet av denna typ av beslut. I vår studie, eftersom deskriptiv data dessvärre saknas kan vi ej dra konkreta slutsatser om deltagarnas expertis och erfarenhet av att fatta objektiva beslut, utan enbart spekulera. Eftersom vi har fått en huvudeffekt av framing kan vi anta att våra deltagare saknar denna expertis, och framingeffekten får således ett starkare utslag i jämförelse med om deltagarna hade bestått av poliser eller jurister.

Vidare kan vi även i resultatet se att ideala offer och ideala brottsituationer blir bättre bedömda och bemötta av deltagarna i linje med Christies teori (1986). Det finns en effekt på hur den negativa vinjetten, där offret framställs som mer idealt, eftersom den vinjetten blir värderad som en allvarligare situation. Deltagarna i den negativa vinjetten yrkar även på högre straff, och även, i vissa avseenden en allvarligare brottsrubricering. Det framkommer även att i den positiva vinjetten hur skuld placeras på offret i en större utsträckning, där deltagarna argumenterade att offret betett sig på ett vis som skulle ha eskalerat situationen eller provocerat fram våldet genom hans tidigare handlingar. Något som uppmärksammas i deltagarnas svar beroende på karaktärens motiv och graden av våld som utfördes. Flertalet deltagare nämner själva att det fanns motiv för våldshandlingen i den positiva vinjetten jämför med den negativa, exempelvis genom att resonera "Till skillnad från förra scenariot så är angreppet och våldet inte omotiverat, men väl oskäligt.". Detta styrker också hypotesen om att den negativa vinjetten skulle bedömas hårdare. Ett fynd som styrker teorin om att både framingeffekter, kognitiva bias samt fördomar om offerskap och viktimisering kommer att inverka på bedömningen av skuld och vid värdering av situationen.

Enligt Christie (1986) teori skulle den situation som resulterar i starkast sympati från allmänheten vara den där offret uppfyller specifika kriterier som skulle göra det mer idealt. Exempelvis genom att vara ett svagt och oskyldigt kvinnligt offer som inte känner sin gärningsperson. Vid en omvänd situation, med ett offer som känner sin gärningsperson väl, där denne är mer fysiskt överlägsen och delvis skyldig till sin egen viktimisering genom att delta i icke legitima beteenden, skulle den brottsutsatta inte blir bemött lika väl och sympatiskt av allmänheten. Detta är något som ofta förknippas med könsbias och de stereotyper och fördomar som finns om både gärningsmän och brottsutsatthet, vilket även det

är påtagligt i vår studie. Exempelvis påvisar resultatet att deltagarna verkar vara mindre förlåtande gentemot de situationer där offret är en man, oavsett om gärningspersonen var en man eller kvinna, och att dessa situationer är mer moraliskt tvetydiga. Detta resultat stödjer tidigare forskning såsom Worthen och Varnado-Sullivan (2005) studie om könsbias i olika brottsituationer. Resultaten av vår studie indikerade ytterligare att stereotypen om det ideala offret konstrueras utifrån inslag av könsroller. Deltagarna hade en tendens att resonera på ett ursäktande sätt gentemot förövaren i en våldshändelse med en kvinnlig förövare och ett manlig offer, samtidigt som en händelse med en manlig förövare och en kvinnlig offer ofta bedöms som mycket våldsamt och kategoriseras som misshandel.

Den tematiska analysen visar detaljerna om de olika faktorer som påverkade deltagarens bedömning av vinjetterna. En intressant detalj som uppmärksammas är stryptaget i den positiva vinjetten, där en kille blir misshandlad av en tjej. Majoriteten ansåg då att handlingen var mycket våldsamt och definitivt borde kategoriseras som misshandel. Detta resultat kan vara motsägande tidigare forskning om manliga offer, men kan också ge insikter om förväntningar på kvinnors agerande (Worthen & Varnado-Sullivan, 2005). Ett resultat som eventuellt reflekterar är hur våldsamt beteende hos kvinnor direkt betraktas som ett extremt beteende och därmed är straffbart, eftersom det drastiskt avviker från könsstereotypiskt beteende. Samtidigt är våldsamt beteende hos män mer förväntat hos män och anses således inte lika brutalt. Resultatet uppmärksammar även deltagarnas förväntan om att män ska kunna ta hand om sig själva, vilket kan resultera i en ursäktande inställning gentemot förövaren i händelser där mannen är offer och kvinnan förövare. Detta resultat är intressant att jämföra med tidigare forskning om manliga offer, såsom Worthen och Varnado-Sullivan (2005) och kan ge insikter om hur könsstereotypiska föreställningar kan påverka individens uppfattning av våld.

Avslutningvis stödjer vår studie mycket av den tidigare forskning som har genomförts på liknande tema samt finner stöd för båda hypoteserna. Den första hypotesen, att positiv framing skulle leda till en mer fördelaktig och ursäktande bedömning av scenariot, finner stöd i resultatet, då framingeffekterna påverkar deltagarnas bedömning, uppfattning och värdering av brotts handlingen. Resultatet visar även effekten av bias gentemot brottsutsatthet och ideala offer, vilket blir särskilt påtagligt gällande de olika könskonstellationer i vinjetterna, och stödjer även den andra hypotesen om att det skulle finnas variationer i bedömningen beroende på könsbias. Resultatet påvisar därmed att bedömningen av brotts scenarion skiljer sig signifikant i flera avseenden, beroende på framing och kognitiva bias. Utifrån resultatet, går det att avläsa hur positiv framing av en brotts handling leder till en mer fördelaktig

värdering av händelsen, där offrets beteende och roll i situationen blev mer ifrågasatt och kritiserat, samt att män som brottsoffer inte blev lika väl bemötta eller väl accepterade. Dessa observationer besvarar slutligen studiens frågeställning om hur bedömningen av brottsscenarioet skiljer sig beroende på dessa aspekter. Resultatet och analysen av deltagarnas respons uppvisar således den variation som finns i de resonemang som förs angående brottscenariona, men även brottsutsatthet och bilden av gärningspersoner respektive offer vilket även det besvarar den frågeställning som legat grund för denna studie.

Metoddiskussion

Som tidigare diskuterats har ett bekvämlighetsurval använts för studien, vilket är ett beslut som fattades utifrån den tid och resurser som fanns tillgängliga. Valet av metod och design tillför dock en del reservationer och potentiella begränsningar av studiens resultat. Urvalet leder till att den externa validiteten och generaliserbarheten av de eventuella slutsatserna sjunker något, vilket bör tas i beaktning (Bryman, 2016). Eftersom vår studie delvis använder sig av en repeated measures design så elimineras vissa hot mot den externa validiteten såsom individuella skillnader hos deltagarna (Bryman, 2016).

Enkäten utformades med avsikt att undersöka respondensernas demografi, med frågor som ålder, könsidentitet och sysselsättning. Olyckligtvis var detta frågor som inte inkluderades i den slutgiltiga versionen av enkäten som publicerades på grund av tekniska bekymmer i Qualtrics. Konsekvenserna blir följaktligen inte enbart att informationen uteblir, utan så blir även möjligheten att undersöka könsskillnader försvinner. Eftersom tidigare forskning föreslår ett könsbias beroende på vilket kön deltagaren själv identifierar sig med är detta något som även vår studie ämnade att undersöka, men som dessvärre inte blev möjligt. Det gick inte heller att undersöka om det föreligger överrepresentation för ett visst kön eller en åldersgrupp i urvalet, vilket i sin tur gör det svårt att säga något om generaliserbarheten, något som enbart kan beklagas.

Framtida forskning och förbättringsförslag

Som tidigare etablerats så är detta ett område där ytterligare forskning och kunskap är viktigt, dels eftersom medvetenhet om framing effekter och bias har setts fungera som ett skydd mot just detta, men även för möjligheten till att kritiskt granska myndigheter och beslutsfattare. Framtida studier som använder en liknande metod föreslås först och främst att inkludera insamling av deskriptiv data från deltagarna. Genom att veta framförallt deltagarens kön skulle det möjliggöra jämförelse mellan grupperna man och kvinna, där tidigare forskning finner varians mellan grupperna. Vidare vill vi även lyfta förbättringen att använda sig av en likertskala i svarsalternativet vid utformningen av enkäten istället för

flervalsoalternativ som denna studien främst bestod av. Skulle framtida studier väljas att utformas på det viset skulle det tillåta variansanalys på all data, förutom den kvalitativa, vilket hade underlättat databearbetningen.

Ytterligare förbättringsförslag för framtida forskning är att försöka eliminera risken att deltagaren har blandat ihop namnen från enkäten. En eventuell risk i studien är att deltagaren har råkat välja fel namn vid tilldelning av skuld. Alltså risken att hen har landat ihop namnet på brottsoffer och gärningsperson. Så som vår studien utformades, diskuterades detta och beslutet att inte ha tillgång till vinjetten under hela enkäten togs, eftersom vi även vill studera minnesfaktorer, något som skulle elimineras om deltagaren kunde dubbelkolla vad hen precis läst. För framtida studier skulle denna risken kunna kontrolleras genom att även inkludera en öppen fråga i enkäten där deltagaren själv får återge vad som har hänt.

Referenser

- Ask, K., & Granhag, P. A. (2005). Motivational Sources of Confirmation Bias in Criminal Investigations: The Need for Cognitive Closure. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 2(1), 43–63.
<https://doi.org/10.1002/jip.19>
- Blair, E., Carter, P., & Krishnamurthy, P. (2000). Attribute Framing and Goal Framing Effects in Health Decisions. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 85(2), 382-399.
<https://doi.org/10.1006/obhd.2001.2962>
- Brottsförebygganderådet. (u.å.) *Statistik utifrån brottstyper*. Hämtad 3 januari, 2023 från
<https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper.html>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (Tredje upplagan). Liber.
- Christie, N. (1986). The Ideal Victim. In: Fattah, E.A. (eds) *From Crime Policy to Victim Policy*. Palgrave Macmillan, London.
https://doi.org/10.1007/978-1-349-08305-3_2
- Czapinski, J., & Peeters, G. (1990). Positive-Negative Asymmetry in Evaluations: The Distinction Between Affective and Informational Negativity Effects. *European Review of Social Psychology* 1(1):33-60.
<https://doi.org/10.1080/14792779108401856>
- Drakulich, K.M., & Kirk, E.M. (2016), Public Opinion and Criminal Justice Reform. *Criminology & Public Policy*, 15: 171-177.
<https://doi.org/10.1111/1745-9133.12186>
- Dunbar, A. (2022) Arguing for Criminal Justice Reform: Examining the Effects of Message Framing on Policy Preferences, *Justice Quarterly*, 39:7, 1524-1544.
<https://doi.org/10.1080/07418825.2022.2038243>
- Garnier-Dykstra, L. M., & Wilson, T. (2021). Behavioral Economics and Framing Effects in Guilty Pleas: A Defendant Decision Making Experiment. *JQ: Justice Quarterly*, 38(2), 224–248.
<https://doi.org/10.1080/07418825.2019.1614208>
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis : an essay on the organization of experience*. Harvard U. P.
- Gray, K., & Wegner, D. M. (2009). Moral typecasting: Divergent perceptions of moral agents and moral patients. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(3), 505–520.
<https://doi.org/10.1037/a0013748>

- Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica*, 47(2), 263–291.
<https://doi.org/10.2307/1914185>
- Kreiner, H., & Gamliel, E. (2019). “Alive” or “not dead”: The contribution of descriptors to attribute-framing bias. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 72(12), 2776–2787.
<https://doi.org/10.1177/1747021819862508>
- Lapidus, A. (2022, 31 december). Blodigt rekord- 63 dödsskjutningar 2022. *Expressen*.
<https://www.expressen.se/nyheter/blodigt-rekord-63-dodsskjutningar-2022/>
- Levin, I. P., & Gaeth, G. J. (1988). How consumers are affected by the framing of attribute information before and after consuming the product. *Journal of Consumer Research*, 15(3), 374–378.
<https://doi.org/10.1086/209174>
- Loftus, E. F., & Palmer, J. C. (1974). Reconstruction of Automobile Destruction: An Example of the Interaction Between Language and Memory. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 13, 585–589.
- Paulus, D., de Vries, G., Janssen, M., & Van de Walle, B. (2022). The influence of cognitive bias on crisis decision-making: Experimental evidence on the comparison of bias effects between crisis decision-maker groups. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 82.
<https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2022.103379>
- Reynolds, T., Howard, C., Sjästad, H., Zhu, L., Okimoto, T. G., Baumeister, R. F., Aquino, K., & Kim, J. (2020). Man up and take it: Gender bias in moral typecasting. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 161, 120–141.
<https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2020.05.002>
- Sabbagh, C., & Schmidt, M. (1998). Exploring the Structure of Positive and Negative Justice Judgments. *Social Justice Research*, Vol. 11, No. 4.
https://www.researchgate.net/publication/226625444_Exploring_the_Structure_of_Positive_and_Negative_Justice_Judgments
- Salet, R. (2017). Framing in Criminal Investigation: How Police Officers (Re)Construct a Crime. *Police Journal*, 90(2), 128–142.
- Shaugnessy, John J., Zechmeister, Eugene B. & Zechmeister, Jeanne S. (2014). *Research methods in psychology* (10 ed.). Boston: McGraw-Hill Comp.

- Sood, A. M. (2019). Attempted Justice: Misunderstanding and Bias in Psychological Constructions of Critical Attempt. *Stanford Law Review*, 71(3), 593–686.
- The Canadian Resource Centre for Victims of Crime. (2009). *Victim blaming*. Hämtad 25 november 2022 från https://crcvc.ca/docs/victim_blaming.pdf
- Wenzel, K., Schindler, S., & Reinhard, M. A. (2017). General Belief in a Just World Is Positively Associated with Dishonest Behavior. *Frontiers in Psychology*, 8. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01770>
- Worthen, J.B., Varnado-Sullivan, P. Gender Bias in Attributions of Responsibility for Abuse. *Journal of Family Violence*, 20(5), 305–312. <https://doi.org/10.1007/s10896-005-6606->

Appendix

Bilaga 1

Vinjetter för negativ framing av misshandel

Negativ framing, betingelse kille/kille: Adam är på väg hem från jobbet en torsdagskväll. Han har haft en lång dag på sitt arbete som ekonomiassistent och jobbade över ursprunglig tid för att hjälpa sin kollega med en viktig presentation. På vägen hem så stannar Adam på en restaurang och köper med sig sushi till sig själv och sin fru, Elisabeth. När han går ut från restaurangen märker han att en grupp ungdomar står på trottoaren och diskuterar med varandra om vart de ska spendera kvällen. Adam ser till att gå runt gruppen för att inte störa dem, och tar rulltrappan ner till tunnelbanan. Väl nere på perrongen är det sju minuter kvar tills Adams tåg kommer så han ställer sig och väntar. Medan han väntar kommer tre killar av de som han sett utanför restaurangen ner för att ta samma tunnelbana, och en av killarna märker av att Adam står där. Främlingen frågar vad Adam glor på och om vad han vill, varpå Adam skakar på huvudet och ber om ursäkt. Tunnelbanan kommer fram och när Adam börjar gå mot dörrarna får han en knuff bakifrån. Killen från restaurangen slår till Adam i bakhuvudet och fortsätter att misshandla honom på perrongen när han faller till marken.

Negativ framing, betingelse tjej/tjej: Alice är på väg hem från jobbet en torsdagskväll. Hon har haft en lång dag på sitt arbete som ekonomiassistent och jobbade över ursprunglig tid för att hjälpa sin kollega med en viktig presentation. På vägen hem så stannar Alice på en restaurang och köper med sig sushi till sig själv och sin man, Erik. När hon går ut från restaurangen märker hon att en grupp ungdomar står på trottoaren och diskuterar med varandra om vart de ska spendera kvällen. Alice ser till att gå runt gruppen för att inte störa dem, och tar rulltrappan ner till tunnelbanan. Väl nere på perrongen är det sju minuter kvar tills Alices tåg kommer så hon ställer sig och väntar. Medan hon väntar kommer tre tjejer av de som hon sett utanför restaurangen ner för att ta samma tunnelbana, och en av tjejerna märker av att Alice står där. Främlingen frågar vad Alice glor på och om vad hon vill, varpå Alice skakar på huvudet och ber om ursäkt. Tunnelbanan kommer fram och när Alice börjar gå mot dörrarna får hon en knuff bakifrån. Tjejen från restaurangen slår till Alice i bakhuvudet och fortsätter att misshandla henne på perrongen när hon faller till marken. Efter en stund så hör Alice någon ropa till och gruppen som står runt henne springer därifrån medans en ordningsvakt kommer fram och hjälper henne upp på fötterna igen.

Negativ framing, betingelse tjej/kille: Alice är på väg hem från jobbet en torsdagskväll. Hon har haft en lång dag på sitt arbete som ekonomiassistent och jobbade över ursprunglig tid för att hjälpa sin kollega med en viktig presentation. På vägen hem så stannar Alice på en restaurang och köper med sig sushi till sig själv och sin man, Erik. När hon går ut från restaurangen märker hon att en grupp ungdomar står på trottoaren och diskuterar med varandra om vart de ska spendera kvällen. Alice ser till att gå runt gruppen för att inte störa dem, och tar rulltrappan ner till tunnelbanan. Väl nere på perrongen är det sju minuter kvar tills Alices tåg kommer så hon ställer sig och väntar. Medan hon väntar kommer tre killar av de som hon sett utanför restaurangen ner för att ta samma tunnelbana, och en av killarna märker av att Alice står där. Främlingen frågar vad Alice glor på och om vad hon vill, varpå

Alice skakar på huvudet och ber om ursäkt. Tunnelbanan kommer fram och när Alice börjar gå mot dörrarna får hon en knuff bakifrån. Killen från restaurangen slår till Alice i bakhuvudet och fortsätter att misshandla henne på perrongen när hon faller till marken.

Negativ framing, betingelse kille/tjej: Adam är på väg hem från jobbet en torsdagskväll. Han har haft en lång dag på sitt arbete som ekonomiassistent och jobbade över ursprunglig tid för att hjälpa sin kollega med en viktig presentation. På vägen hem så stannar Adam på en restaurang och köper med sig sushi till sig själv och sin fru, Elisabeth. När han går ut från restaurangen märker han att en grupp ungdomar står på trottoaren och diskuterar med varandra om vart de ska spendera kvällen. Adam ser till att gå runt gruppen för att inte störa dem, och tar rulltrappan ner till tunnelbanan. Väl nere på perrongen är det sju minuter kvar tills Adams tåg kommer så han ställer sig och väntar. Medan han väntar kommer tre tjejer av de som han sett utanför restaurangen ner för att ta samma tunnelbana, och en av tjejerna märker av att Adam står där. Främlingen frågar vad Adam glor på och om vad han vill, varpå Adam skakar på huvudet och ber om ursäkt. Tunnelbanan kommer fram och när Adam börjar gå mot dörrarna får han en knuff bakifrån. Tjejen från restaurangen slår till Adam i bakhuvudet och fortsätter att misshandla honom på perrongen när han faller till marken.

Bilaga 2

Vinjetter för positiv framing av misshandel

Positiv framing, betingelse kille/kille: Liam och Simon är båda 25 år och gamla vänner som har gått på gymnasiet ihop, men som efter studenten också har hållit ihop och ses ganska ofta. En septemberkväll har de bestämt att träffas och käka middag ihop. Vännerna möts upp på stan och sätter sig på en trevlig restaurang, Mineral. Efter ett tag börjar Liam och Simon prata om gamla minnen från skoltiden. Under andra året på gymnasiet blev Simon tillsammans med Johanna, och de hade ett nästan två-årigt förhållande som tog slut kort efter studenten. Det kommer på tal att Liam och Johanna under de senaste månaderna har börjat dejta, vilket Simon inte visste om tidigare. En dispyt uppstår, där Simon menar att Liams beteende är respektlöst och Liam antyder att Simon inte har rätt att vara sur för att så lång tid har gått. Diskussionen blir mer och mer uppeldad och Simon är verkligen arg på Liam och diskussionen är högljudd och aggressiv. En servitris kommer förbi och ber vännerna dämpa sig, när det inte händer återvänder servitrisen och ber dem lämna lokalen. Utanför restaurangen fortsätter diskussionen, Simon kan inte alls förstå hur Liam kan rättfärdiga att dejta hans ex-flickvän. Simon blir så frustrerad, hotfull och börjar knuffa på Liam. Simon slår till Liam i ansiktet och de börjar slåss. När Simon tar stryptag på Liam kommer restaurangägaren och skiljer Liam och Simon åt så att bråket slutar. Simon lämnar snabbt platsen, Liam reser sig, torkar sig om munnen och går hem.

Positiv framing, betingelse tjej/tjej: Hanna och Sara är båda 25 år och gamla vänner som har gått på gymnasiet ihop, men som efter studenten också har hållit ihop och ses ganska ofta. En septemberkväll har de bestämt att träffas och käka middag ihop. Vännerna möts upp på stan och sätter sig på en trevlig restaurang, Mineral. Efter ett tag börjar Hanna och Sara prata om gamla minnen från skoltiden. Under andra året på gymnasiet blev Sara tillsammans med Jonas, och de hade ett nästan två-årigt förhållande som tog slut kort efter studenten. Det kommer på tal att Hanna och Jonas under de senaste månaderna har börjat dejta, vilket Sara inte visste om tidigare. En dispyt uppstår, där Sara menar att Hannas beteende är respektlöst och Hanna antyder att Sara inte har rätt att vara sur för att så lång tid har gått. Diskussionen blir mer och mer uppeldad och Sara är verkligen arg på Hanna och diskussionen är högljudd och aggressiv. En servitris kommer förbi och ber vännerna dämpa sig, när det inte händer återvänder servitrisen och ber dem lämna lokalen. Utanför restaurangen fortsätter diskussionen, Sara kan inte alls förstå hur Hanna kan rättfärdiga att dejta hennes ex-pojkvän. Sara blir så frustrerad, hotfull och börjar knuffa på Hanna. Sara slår till Hanna i ansiktet och de börjar slåss. När Sara tar stryptag på Hanna kommer restaurangägaren och skiljer Hanna och Sara åt så att bråket slutar. Sara lämnar snabbt platsen, Hanna reser sig, torkar sig om munnen och går hem.

Positiv framing, betingelse kille/tjej: Liam och Sara är båda 25 år och gamla vänner som har gått på gymnasiet ihop, men som efter studenten också har hållit ihop och ses ganska ofta. En septemberkväll har de bestämt att träffas och käka middag ihop. Vännerna möts upp på stan och sätter sig på en trevlig restaurang, Mineral. Efter ett tag börjar Liam och Sara prata om gamla minnen från skoltiden. Under andra året på gymnasiet blev Sara tillsammans med Johanna, och de hade ett nästan två-årigt förhållande som tog slut kort efter studenten. Det

kommer på tal att Liam och Johanna under de senaste månaderna har börjat dejta, vilket Sara inte visste om tidigare. En dispyt uppstår, där Sara menar att Liams beteende är respektlöst och Liam antyder att Sara inte har rätt att vara sur för att så lång tid har gått. Diskussionen blir mer och mer uppeldad och Sara är verkligen arg på Liam och diskussionen är högljudd och aggressiv. En servitris kommer förbi och ber vännerna dämpa sig, när det inte händer återvänder servitrisen och ber dem lämna lokalen. Utanför restaurangen fortsätter diskussionen, Sara kan inte alls förstå hur Liam kan rättfärdiga att dejta hennes ex-flickvän. Sara blir så frustrerad, hotfull och börjar knuffa på Liam. Sara slår till Liam i ansiktet och de börjar slåss. När Sara tar stryptag på Liam kommer restaurangägaren och skiljer Liam och Sara åt så att bråket slutar. Sara lämnar snabbt platsen, Liam reser sig, torkar sig om munnen och går hem.

Positiv framing, betingelse tjej/kille: Hanna och Simon är båda 25 år och gamla vänner som har gått på gymnasiet ihop, men som efter studenten också har hållit ihop och ses ganska ofta. En septemberkväll har de bestämt att träffas och kaka middag ihop. Vännerna möts upp på stan och sätter sig på en trevlig restaurang, Mineral. Efter ett tag börjar Hanna och Simon prata om gamla minnen från skoltiden. Under andra året på gymnasiet blev Simon tillsammans med Johanna, och de hade ett nästan två-årigt förhållande som tog slut kort efter studenten. Det kommer på tal att Hanna och Johanna under de senaste månaderna har börjat dejta, vilket Simon inte visste om tidigare. En dispyt uppstår, där Simon menar att Hannas beteende är respektlöst och Hanna antyder att Simon inte har rätt att vara sur för att så lång tid har gått. Diskussionen blir mer och mer uppeldad och Simon är verkligen arg på Hanna och diskussionen är högljudd och aggressiv. En servitris kommer förbi och ber vännerna dämpa sig, när det inte händer återvänder servitrisen och ber dem lämna lokalen. Utanför restaurangen fortsätter diskussionen, Simon kan inte alls förstå hur Hanna kan rättfärdiga att dejta hans ex-flickvän. Simon blir så frustrerad, hotfull och börjar knuffa på Hanna. Simon slår till Hanna i ansiktet och de börjar slåss. När Simon tar stryptag på Hanna kommer restaurangägaren och skiljer Hanna och Simon åt så att bråket slutar. Simon lämnar snabbt platsen, Hanna reser sig, torkar sig om munnen och går hem.

Bilaga 3

Enkätens frågor

Frågorna varierade ej beroende på betingelse, det gjorde däremot svarsalternativen med namn. För att skapa tydlighet är då alla svarsalternativ med både för positiv samt negativ framing vid de frågorna.

Fråga 1: har någon gjort fel

- 1: ja
- 2: nej

Fråga 2: om ja, vem?

Negativ framing;

- 1: Alice/Adam
- 2: Tjejen/killen från restaurangen
- 3: Varken Alice/Adam eller tjejen/killen från restaurangen
- 4: Både Alice/Adam och tjejen/killen från restaurangen

Positiv framing;

- 1: Hanna/ Liam
- 2: Sara/ Simon
- 3: Varken Hanna/Liam eller Sara/Simon
- 4: Både Hanna/Liam och Sara/Simon

Fråga 3: skulle du bedöma att någon är skyldig till ett brott?

- 1: ja
- 2: nej
- 3: vet ej

Fråga 4: Om ja, vilket typ av brott? (öppet svarsalternativ)

Fråga 5: om ja, vem?

Negativ framing;

- 1: Alice/Adam
- 2: Tjejen/killen från restaurangen
- 3: Varken Alice eller tjejen/killen från restaurangen
- 4: både Alice och tjejen/kille från restaurangen

Positiv framing;

- 1: Hanna /Liam
- 2: Sara/Simon
- 3: Varken Hanna/Liam eller Sara/Simon
- 4: både Hanna/Liam och Sara/Simon

Fråga 6: konfidens i brottsbedömning (reglage på 0-100%)

Fråga 7: konfidens i skuldbedömning (reglage på 0-100%)

Fråga 8: vad bedömer du som ett lämpligt straff? (öppet svarsalternativ)

Fråga 9: Tror du andra skulle dela din åsikt?

- 1: ja
- 2: nej
- 3: vet ej

Fråga 10: motivera gärna (öppet svarsalternativ)

Fråga 11: vem, om någon är offret i denna situation?

Negativ framing;

- 1: Alice/Adam
- 2: Tjejen/kille från restaurangen
- 3: Både Alice/Adam och tjejen/killen från restaurangen
- 4: Varken Alice/Adam eller tjejen/killen från restaurangen

Positiv framing;

- 1: Hanna/ Liam
- 2: Sara/Simon
- 3: Både Hanna/Liam och Sara/Simon
- 4: Varken Hanna/Liam eller Sara/Simon

Fråga 12: Vem, om någon, borde agerat annorlunda?

Negativ framing;

- 1: Alice/Adam
- 2: Tjejen/killen från restaurangen
- 3: både Alice/Adam och tjejen/killen från restaurangen
- 4: Varken Alice eller tjejen/killen från restaurangen

Positiv framing;

- 1: Hanna/Liam
- 2: Sara/Simon
- 3: Både Hanna/Liam och Sara/Simon
- 4: Varken Hanna/Liam eller Sara/Simon

Fråga 13: Förekom det blod på platsen?

Negativ framing;

- 1: Ja, från Alice/Adam
- 2: Ja, från tjejen/killen från restaurangen
- 3: Ja från både Alice/Adam och tjejen/killen
- 4: Nej från varken Alice/Adam eller tjejen/killen

Positiv framing;

- 1: Ja, från Hanna/ Liam
- 2: Ja, från Sara/Simon

3: Ja från både Hanna/Liam och Sara/Simon

4: Nej från varken Hanna/Liam eller Sara/Simon